אַף עַל גַּב דַּאֲגָדָן לְמִנְיָנָא בְּעָלְמָא הוּא דַּאֲגָדָן, שמאחר שאין הדרך לאוגדם אלא כדי למוכרם בשוק, וכשמגיע הלוקח לביתו דרכו להתיר את איגודם, לא שייכת בהם 'גזירת אוצר', שאין הדרך להצניעם בחבילה (רש"י). ויש שפירש, שכיון שמתחילה לא אגדם בשביל שיהיו אגודים, דהיינו כדי להקל עליו לטלטלם, אלא בשביל לדעת את מניינם לצורך המכירה, אם כן אף בעת שאגודים אינו נקרא אגד (ריטב"א).

אָמַר רַב פָּפָּא דְּשָׁרֵי לְהוּ – שמתיר את הקשר, ואף שהם נשארים קלועים כשרים (רש"י), שכל דבר שאגוד רק מחמת עצמו ולא על ידי דבר אחר, אף אם הוא נראה אגוד, אינו נקרא אגד (ריטב"א; ר"ן).

כָּל אֶגֶד שֶׁאֵינוֹ עָשׂוּי לְטַלְטְלוֹ לֹא שְׁמֵיהּ אֶגֶד – כל אגד שאי אפשר לטלטל בו את החבילה, שעל ידי שהתיר את ראשו ולא נשאר אגוד אלא בצד אחד, אם יטלטל אותו באוגדו יתפרק מאליו, כשר לסכך בו, שאינו נקרא אגד אלא אם כן ראוי לטלטל בו את החבילה (רש"י; ר"ן). ויש שפירש, שכל אגד שמטרת עשייתו לא היתה בשביל לטלטל אותו ממקום למקום, אף אם בפועל אפשר לטלטל אותו על ידי האגד, אינו נקרא אגד, ומותר לסכך בו אפילו בזמן שהוא אגוד (ריטב"א), ולדעה זו יש להכשיר ב'צריפי דאורבנא', אפילו אם לא התיר 'ראשי מעדנים שלהן', הואיל ואין מטרת האיגוד בשביל לטלטלו (ב"ח או"ח תרכט). ■ להלכה, חבילה שאינה קשורה משני ראשיה מותר לסכך בה [כדעת רש"י] (רמ"א שם תרכט, טו), ואם אגד אותה באמצעה, אפילו באגד אחד, אם יכול לטלטלה בו, אסור לסכך בה (משנ"ב שם, מג).

יְרָקוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח וְכוּ' – שהם ירקות דקים שאינם ראויים לאכילה וגזרו חכמים שלא לסכך בהם (רש"י, ע"פ תוס' ד"ה ירקות), וכן הדין בכל ירק שדרכו להתייבש בתוך שבעת ימי החג, שאין לסכך בו (ר"ן, וראה מאירי שכן הוא בכל הירקות חוץ מארבעה מינים). ■ וכן הלכה (רמ"א או"ח תרכט, יב).

וְאֵין חוֹצְצִין בִּפְנֵי הַטּוּמְאָה, אפילו בעודם לחים, ואף שאינם ראויים למאכל אדם בפני עצמם [שאין ראויים לאכילה אלא על ידי טיבול], וכל שאינו ראוי לאכילה בפני עצמו אינו מקבל טומאה, מכל מקום אין חוצצים בפני הטומאה, שכיון שכשהם יבשים אין חציצתם חציצה, שהרי נפרכים ונופלים, גזרו חכמים שלא לסמוך עליהם גם בעודם לחים (רש"י, ע"פ פני יהושע [וראה ביאורנו להלן ד"ה ופוסלין, שיש שכתבו שדברים אלו אינם מרש"י], וראה תוס' ד"ה ירקות וערוך לנר ושפת אמת). ויש שפירשו, שכיון שסופם להתייבש וליפול, מדאורייתא אינם נחשבים אהל לחצוץ בפני הטומאה [או להביא את הטומאה] (מאירי; ריטב"א בשם יש מפרשים, וגורסים 'ואינם מביאים את הטומאה').

ויש שפירשו, שירקות אלו ראויים למאכל אדם, אולם אינם ראויים לקבל טומאה משום שמדובר שעדיין לא הוכשרו במים לקבל טומאה, ומכל מקום גזרו חכמים שאינם חוצצים בפני הטומאה מפני שעתידים להתייבש (תוס'). ויש שפירשו, שמדובר בירקות שראויים לקבל טומאה [והיינו שהוכשרו (כמבואר באהלות ח, א, ראה רמב"ם ור"ש שם)], שאין חוצצים אף מדאורייתא, ולא הוצרך שמואל להשמיענו את דינם אלא לענין סוכה, וכן מה שאמרו בגמ' 'מאי טעמא כיון דלכי יבשי נפלי וכו'' אינו אלא לענין זה [ראה להלן בסמוך] (תוס' רי"ד; תוס' חולין קכט, א ד"ה בית, בשם הרשב"ם).

וּפוֹסְלִין בְּסוּכָּה מִשּׁוּם אֲוִיר, שאף אם אינם ראויים לאכילה ומן התורה אינם מקבלים טומאה, מכל מקום פוסלים לסכך בהן מן התורה, שכל דבר שאינו ראוי להתקיים במשך כל ימי החג, כבר מעכשיו מחשיבים אותו כמי שאינו (ריטב"א; מאירי; שעה"צ תרכט, נה, בדעת הרמב"ם, וגירסתם בגמ' 'אין מביאין', וראה פמ"ג א"א שם, יג). ויש שפירשו, שכיון שראויים לאכילה, פסולים לסיכוך מן התורה, ולא הוצרך שמואל להשמיענו שהם פוסלים בסוכה מדאורייתא משום סכך פסול [הפוסל בארבעה טפחים], אלא בא להשמיענו שהם פוסלים מדרבנן משום אויר [הפוסל בשלשה טפחים], משום שעתידים ליפול, ולכן כבר מעתה נחשבים כמי שאינם (ע"פ רש"י ד"ה ופוסלין [וראה ערוך לנר שכתב שמכאן מוכח כתוס' שדברי רש"י הנ"ל אינם מרש"י], תוס' רי"ד, ותוס' חולין קכט, א בשם הרשב"ם). והפסול מן התורה הוא אף באופן שלא הוכשרו (תוס' רי"ד; קרבן נתנאל כו, ז; פמ"ג או"ח תרכט משב"ז יב, וראה רש"ש. וראה קובץ שיעורים ב"ב אות סה ביאור החילוק בין חציצה מפני הטומאה לסכך), ויש שכתבו שאם לא הוכשרו אינם פוסלים מן התורה (תוס' רבינו פרץ; ביכורי יעקב תרכט, טז). ■ להלכה, סיכך בירקות שממהרים להתייבש, אף על פי שפסולים לסכך מפני שמקבלים טומאה, אין דינם כסכך פסול לפסול בארבעה טפחים, אלא כאויר הפוסל בשלשה. ואם אין דרכם לייבש, דינם כסכך פסול ופוסלים בארבעה טפחים (שו"ע או"ח תרכט, יב), ואפילו לא הוכשרו (משנ"ב שם, כח).

הַקּוֹצֵר לְסָכָךְ אֵין לוֹ יָדוֹת – מי שקצר שיבולים כדי לסכך בהן את סוכתו לצורך מצות סוכה, אין אנו דנים את הקש כ'ידות' של הגרעינים לקבל טומאה [כדין כל דבר המחובר לאוכל ומשמש את האוכל, שדרשו חז"ל (חולין קיח, א) שמקבל טומאה כפרי עצמו], כיון שהקוצר לסכך אינו מעוניין כלל בחיבור של גרעיני התבואה שהם פסולים לסכך משום שמקבלים טומאה [אלא שהם בטלים ברוב הפסולת, ולכן אינם פוסלים את הסוכה] (רש"י), ואף שיש לו תועלת מהגרעינים שהם מכבידים על הענפים [כסברת רבי אבא (לביאור התוס', ראה להלן בסמוך)], מכל מקום כיון שזה דבר הפוסל את הסוכה, אינו מעוניין בחיבור שלו על אף הריוח (ספר החיים [לר"ש קלוגר] תרכט, י, וראה חזו"א או"ח קנ, ט). ויש שפירש, שכל שכוונתו לשם סיכוך, ואפילו לסוכה שאינה של מצוה, אין לקנים דין 'ידות', שכיון שכוונתו לשם צל, אין לו תועלת בגרעינים שאינם עושים צל (שפת אמת, בדעת הרמב"ם טומאת אוכלין ה, ז).

ומדובר שבשעת הקצירה אינו חושב על אכילת הגרעינים לעולם, שאם חושב עליהם לאכילה לאחר חג הסוכות, יש להם ידות (חזו"א או"ח קנו השמטות לסי' תרכט).

אֲבָל קוֹצֵר יֵשׁ לוֹ יָדוֹת דְּנִיחָא לֵיהּ דְּלִיסַּכֵּךְ בֵּהּ כִּי הֵיכִי דְּלָא לִיבַּדְּרָן – שנוח לו החיבור שבין הקש לגרעינים, כדי שלא יתפזרו וילכו לאיבוד (רש"י). ויש שפירשו, שהגרעינים מכבידים על הקשין, שלא יעופו ברוח (תוס'), ולדבריהם צריך לבאר שכל שהוא מעוניין בחיבור ביניהם יש לו דין 'ידות', בין אם הוא רוצה בידות לצורך האוכל, ובין אם הוא רוצה באוכל לצורך הידות (ברכת אברהם, וראה רש"ש ומרחשת א יט, א, וראה ביאורנו לעיל בסמוך מה שנתבאר בדעת רב מנשיא). ואין לפסול את הסוכה מחמת שהסכך הפסול 'מעמיד' את הסכך הכשר, שבאופן רגיל הסכך הכשר עומד בפני עצמו, והסכך הפסול רק מונע ממנו להתפזר (דובב מישרים א, צ, אולם ראה דברי נחמיה שהוכיח מדברי הרמ"א שגם באופן זה נחשב 'מעמיד').

■ המשך במילואים עמ' 122